

Карпенко Вікторія Віталіївна

Вчитель-дефектолог

Корюківської ЗОШ I-III ступенів №1

Корюківської міської ради в Чернігівській області

СПЕЦИФІКА РОБОТИ ВЧИТЕЛЯ – ЛОГОПЕДА В УМОВАХ ІНКЛЮЗІЇ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

У статті розглядаються основні підходи до умов , завдань і змісту логопедичної роботи в умовах інклюзії в загальноосвітніх навчальних закладах.

Ключові слова: інклюзивна освіта, логокорекційна робота, мовленнєві порушення, загальноосвітній навчальний заклад.

Karpenko Victoria Vitaliyivna

Teacher-defectologist

Koryukivska Secondary School of I-III grades №1

Koryukiv City Council in the Chernihiv region

SPECIFICS OF THE WORK OF A TEACHER - SPEECH THERAPIST IN THE INCLUSION IN GENERAL EDUCATIONAL INSTITUTIONS

The article considers the main approaches to the conditions, tasks and content of speech therapy work in the conditions of inclusion in secondary schools.

Key words: inclusive education, logo-correction work, speech disorders, general educational institution.

Постановка проблеми: Чільне місце в інклюзивній формі навчання посідає корекційно-розвивальна робота з дітьми, які мають певні особливості, порушення психофізичного розвитку. Неоціненне значення має корекція мовленнєвих порушень (усного і письмового мовлення) і для становлення особистості.

До масових класів, груп залучаються діти з важкими мовленнєвими порушеннями, вадами слуху, зору, затримкою психічного розвитку. Вони стають частиною дитячого колективу.

Робота логопеда з дітьми з особливостями психофізичного розвитку в умовах інклюзії в загальноосвітніх навчальних закладах відрізняється специфікою.

Актуальність: Спеціальна педагогічна наука та логопедична практика свідчать про збільшення кількості дітей з вадами мовлення, чимало з яких мають психоневрологічні, соматичні проблеми, комбіновані порушення розвитку. Мова іде про дітей, діти що мають порушення рухо-моторної сфери: загальної, дрібної, артикуляційної моторики; недостатність вищих психічних функцій – уваги, пам'яті, сприймання. Відповідно у таких дітей спостерігається

не лише низький рівень розвитку усного мовлення, і як наслідок – серйозні ускладнення в оволодінні письмом та читанням – дисграфія, дислексія.

Мета статті – теоретико-практичне вивчення умов, завдань і змісту логопедичної роботи в умовах інклюзії.

Виклад основного матеріалу. Вивчення, корекція і навчання потребує від учителя - логопеда мультидисциплінарного підходу, різнобічної ґрунтовної підготовки з медичних, психологічних і спеціальних педагогічних наук.

Обов'язковими для вчителя-логопеда є *гуманістичні цінності*:

- повага до дитячої особистості;
- уявлення про дитину як про саме цінне;
- осмислення своєї ролі наставника і організатора, що забезпечує процес навчання дітей-логопатів.

Також ми можемо *виділити основні структурні компоненти професійної діяльності вчителя-логопеда*:

- діагностична діяльність (вивчення анамнезу, історії розвитку, причин порушень у дитини, бесіда з батьками, спостереження за дитиною, обстеження мовлення);
- складання індивідуальних корекційно-компенсаторних планів роботи з кожною дитиною;
- визначення доцільних форм взаємодії з дитиною, видів;
- вироблення навичок свідомого сприймання та розуміння зверненого мовлення; корекційно-розвивальної роботи;
- корекційна робота з виправлення порушень усного та писемного мовлення;
- надання порад, консультацій батькам, педагогам, залучення родин до, корекційного процесу, пошуку шляхів його вдосконалення;
- співпраця з медичним персоналом закладу та поліклініки;
- аналіз результативності роботи, визначення динаміки розвитку дитини, ведення документації та складання звітів;
- участь у різних заходах методичної роботи, самоосвіта;
- пропаганда логопедичних знань, взаємодія з громадськістю.

Вчитель-логопед зобов'язаний надавати необхідну і можливу допомогу, враховуючи індивідуальність і конкретність обставини. Він має усвідомити, що навчання дітей-логопатів за однією методикою малоефективне. Важливо пам'ятати, що кожна дитина унікальна, кожному учневі властива певна

швидкість засвоєння артикуляційних вправ, положення язика, навичок і вмінь, у кожного свої особливості мовленнєвого та інтелектуального розвитку.

Кожен із дітей з порушенням мовлення має свій стиль та темп навчання. Щоб задовольнити всі потреби дітей-логопатів, необхідно добре знати особливості їхнього розвитку, розуміти, що вони можуть промовити самостійно, та у чому їм необхідна допомога. Щоб забезпечити успішне навчання дітей з вадами мовлення, потрібно застосовувати широкий спектр педагогічних підходів [1, с.30].

Однією з умов інклюзивної освіти є цілісний комплексний підхід до супроводу дитини і відповідно взаємодія нормативної, науково-дослідної, практичної бази. Ця умова вимагає залучення в інклюзивну освіту ефективних учасників із кожної згаданої галузі. Якість комплексного підходу може суттєво підвищитись за умови розумного координування суспільно-державного партнерства:

- технічне, дидактичне забезпечення логопедичного кабінету;
- проектування інноваційних технологій логопедичного впливу;
- залучення ексклюзивних авторських методик у загальну систему корекційно-педагогічної роботи;
- диференційовано-організоване підвищення кваліфікації вчителів-логопедів для реалізації інклюзивного навчання;
- створення нових корекційних програм;
- реалізація методичних рекомендацій.

Вчитель-логопед зобов'язаний надавати необхідну і можливу допомогу, враховуючи індивідуальність і конкретність обставини. Він має усвідомити, що навчання дітей-логопатів за однією методикою малоефективне. Важливо пам'ятати, що кожна дитина унікальна, кожному учневі властива певна швидкість засвоєння артикуляційних вправ, положення язика, навичок і вмінь, у кожного свої особливості мовленнєвого та інтелектуального розвитку. Кожен із дітей з вадами мовлення має свій стиль навчання, свої сильні та слабкі сторони.

Щоб задовольнити всі потреби дітей-логопатів, необхідно добре знати особливості їхнього розвитку, розуміти, що вони можуть промовити самостійно, а у чому їм необхідна допомога. Щоб забезпечити успішне навчання дітей з вадами мовлення, потрібно застосовувати широкий спектр педагогічних підходів.

Пріоритетні завдання логопедичної корекції в умовах інклюзії в загальноосвітніх закладах:

- подолання порушень усного і писемного мовлення;
- розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності (слухання, говоріння, читання, письмо);
- формування фонетико-фонематичної, лексико-граматичної сторін мови, зв'язного мовлення;
- формування комунікативних умінь;
- розвиток мовленнєвої, загальної та дрібної моторики
- розвиток просодики (темп, ритм, тембр, сила голосу, інтонування, емоційне забарвлення тощо);
- розвиток психічних процесів (увага, пам'ять, мислення, уява тощо).

Основне змістове наповнення корекційно-компенсаторної роботи з дітьми, що мають особливі потреби, відповідає державним вимогам до рівня загальноосвітньої підготовки учнів та стандарту спеціальної освіти і реалізується через застосування спеціальних методів та форм навчання, технічних засобів, спеціального обладнання.

Згідно стандарту педагог учитель-логопед має:

- вивчити анамнез, історію розвитку, причин порушень мовлення у дитини, бесіда з медичними працівниками, спостереження за дитиною, обстеження мовлення [3];
- визначити пріоритетні корекційні, навчальні, виховні завдання, напрямки роботи;
- розробити індивідуальні корекційно-компенсаторні плани роботи для кожної дитини з урахуванням нозологій (порушень мовлення, слуху, зору, інтелекту, опорно-рухового апарату);
- адаптувати навчальні плани, програмовий матеріал, методи, форми навчання до індивідуальних освітніх потреб дітей;
- орієнтуватися на особистісний досвід, пізнавальні можливості конкретної дитини;
- розробляти різноманітні прийоми та засоби для сприяння загальному розвитку дітей;
- технічне, дидактичне забезпечення логопедичного кабінету;
- застосування на практиці інноваційних технологій логопедичного впливу;

- залучення ексклюзивних авторських методик у загальну систему корекційно-педагогічної роботи;
- реалізація методичних рекомендацій [2, с.29].

Сучасна освітня філософія, зорієнтована на особистість дитини, ґрунтується на тому положенні, що батьки є її першими вчителями, батьки мають працювати у тісному контакті з педагогами.

Умовно можна виділити такі основні форми роботи вчителя-логопеда з батьками в загальноосвітньому навчальному закладі: індивідуальні та масові.

Індивідуальні форми роботи здійснюються шляхом безпосереднього спілкування з батьками однієї дитини: виконання батьками завдань за зошитами індивідуальної роботи з дітьми, проведення бесід, консультацій для батьків, перегляд батьками індивідуальних занять учителя-логопеда, заповнення звіту взаємозв'язку.

Масові форми роботи проводяться педагогами з батьками і дітьми: залучення батьків до підготовки, організації, участі у святах, іграх-розвагах, вікторинах, семінарах-практикумах, круглих столах, конференціях, виїзних засіданнях, лекторіях за участю науковців, практичних психологів та медиків, працівників соціальних служб [6, с.35].

Висновки. Мовленнєві вади негативно впливають на можливість вільного спілкування дитини з іншими дітьми. Усе це поєднується з особливостями психічної діяльності, що значно утруднює спонтанний розвиток комунікативної поведінки.

Корекційно-розвивальна робота передбачає формування у дітей умінь вправно, координовано володіти артикуляційним, дихальним і голосовим апаратами, чітко вимовляти та розрізняти звуки, відтворювати складову структуру слів, добирати відповідні слова і граматично правильно будувати речення та зв'язні висловлювання.

Таким чином, розвиток і перспективи дитини, яка має мовленнєві вади, залежить від позитивної атмосфери у шкільному середовищі, від правильно підібраних корекційних форм навчання. Вчитель-логопед не тільки відкриває їй необмежені можливості спілкування, він є своєрідним провідником. Подолання мовленнєвих порушень надає дитині впевненості у власних силах, сприяє розвитку її пізнавальних здібностей.

Розсуваючи рамки спілкування, як у середовище однолітків, так і з дорослими, дитина стає емоційною, чуйною. Змінюються її погляди на світ, її

ставлення до оточуючих. Вона стає більш відкритою до встановлення контактів з іншими людьми, більш прийнятною до нових знань.

Перспектива дослідження. Пошук змісту і форм підготовки логопеда до роботи в команді психолого-педагогічного супроводу інклюзивної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Басалюк Н. М. Методична робота вчителя-логопеда в аспекті інклюзивної освіти [Електронний ресурс] / Н. М. Басалюк // Актуальні питання корекційної освіти . - 2010. - Вип. 1. - С. 29-35. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/apko_2010_1_5.pdf
2. Логопедія. Підручник. За ред. М.К. Шеремет. – К.: Видавничий Дім "Слово", 2010. - 376 с.
3. Напрямки роботи логопедів дитячого будинку «Гайок» [Електронний ресурс] // режим доступу до вид.: http://gayok.in.ua/?page_id=825
4. Про затвердження Типового положення про атестацію педагогічних працівників: наказ МОН України від 06.10.2010 р. №930 [Електронний ресурс] // режим доступу до вид.: www.zakon.rada.gov.ua
5. Рібцун, Ю. В. Корекційна робота з розвитку мовлення дітей п'ятого року життя із фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення : програмно-методичний комплекс / Ю. В. Рібцун. – К., 2012. – 258 с.
6. Рібцун Ю. В. Співпраця вчителя-логопеда з батьками : молодша логопедична група для дітей із ЗНМ / Юлія Рібцун // Дефектологія. Особлива дитина : навчання та виховання. – 2011. – № 1. – С. 33–37

Качур Тетяна Михайлівна

магістрантка спеціальності 016 Спеціальна освіта
(Олігофренопедагогіка. Логопедія)
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка
Дегтяренко Т. М. – доктор педагогічних наук,
професор

МОВЛЕННЕВЕ ДИХАННЯ ДІТЕЙ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

У статті висвітлюються теоретичні аспекти дослідження специфіки мовленнєвого дихання при нормотиповому та порушеному мовленнєвому розвитку. Майже при всіх порушеннях мовлення (за винятком деяких проявів фонетико-фонематичного недорозвитку мовлення) спостерігаються порушення мовленнєвого дихання. Мовленнєве дихання – основа розвитку мовленнєвої діяльності, відповідно рівень його сформованості суттєво впливає на опанування дитиною мовленням в цілому.

Ключові слова: мовленнєва діяльність, логокорекційна робота, порушення мовлення, мовленнєве дихання, дихальна гімнастика, діти з порушеннями мовленнєвого розвитку.